

ACOTACIONS A UN LLIBRE DE VISITES DEL DR. JOSEP ANTONI OMS I JOFRE, METGE DE BLANES, DEL SEGLE XVIII

Dr. Enric Mirambell i Belloc

El dia 23 d'abril de l'any 1969, la Biblioteca Pública de Girona rebia la donació d'una valuosa col·lecció de llibres de medicina formada pels membres de la família Oms de Blanes que s'havien succeït en l'exercici de la medicina.

El Sr. Joaquim Oms i Plandiura havia trencat la tradició de segles en dedicar-se a la carrera de farmàcia i no a la de medicina com havien fet d'una manera ininterrompuda els seus antecessors. En veure que els seus fills tampoc es dedicaven a la professió mèdica, considerà que la biblioteca professional familiar tindria el seu millor destí incorporada a una institució pública. Per això en féu donació a la Biblioteca Pública de Girona.

Els llibres, ordenats i catalogats, es posaren a disposició del públic i se'n publicà el catàleg, precedit d'unes consideracions sobre el seu contingut¹.

A més dels llibres científics i diverses publicacions de tipus administratiu relatives a la sanitat pública, formen part de la col·lecció cinc volums que contenen anotacions referents a l'activitat professional dels successius metges de la família Oms.

Avui comentarem el més antic d'aquests cinc llibres, que correspon a la segona meitat del segle XVIII.

Es tracta d'un volum en format foli, enquadernat en pergamí. En la coberta hi consta un 3, cosa que pot fer suposar l'existència d'altres dos volums més antics que no s'han conservat. En el llom hi ha restes d'una etiqueta de paper; però no es pot conèixer res de les dades que contenia.

A l'interior hi ha un primer foli sense numerar i dos-cents vint-i-nou folis numerats de l'1 al 229.

En el foli sense numerar hi consta la següent inscripció: «Llibre de visites fetes per lo Dr. Joseph Antoni Oms i Jofre».

En el mateix foli hi consten dues notes d'interès familiar: «14 desembre

1674, en poder de Llätzer Galí, regint la notaria de Blanes, testament del Dr Antoni Oms» i «18 setembre 1586 (sic) testament del Dr. Joseph Oms en poder de Francisco Rovira i Selabert, notari de Blanes».

En el protocol del notari Llätzer Galí de l'esmentat any 1674 no hi he trobat l'indicat testament. Pot ser que en la nota hi hagi un error en la data, cosa que ajuda a suposar el fet que el 7 es veu rectificant un número escrit anteriorment. Però ni en el protocol del 1664, ni en el de 1684 hi trobem l'esmentat testament. En canvi, del 3 de desembre de 1684 trobem un document atorgat pel Dr. Antoni Oms pel qual nomena el seu fill Josep, també doctor en medicina, hereu de la seva esposa, d'acord amb el testament que ella havia atorgat, i en el que li donava aquesta facultat. Per un altre document de la mateixa data nomena el dit fill Josep procurador de tots els seus béns. Queda doncs comprovat que els Antoni i Josep que consten en les dues notes del llibre són pare i fill; i probablement el segon és l'avi del titular del llibre que comentem.

Pel testament de Josep Oms, sabem que era fill d'Antoni, també doctor en medicina, aleshores ja difunt. I també ens dóna a conèixer que els seus avantpassats acostumaven a ésser enterrats en la sepultura que hi havia a la capella dels Sants Màrtirs de l'església parroquial de Santa Maria; on ell també vol ser sepultat quan morí. Tenia tres fills: Antoni (l'hereu), Josep i Francisco, i una filla, Maria. Consta que el testament l'atorgà en el seu domicili particular que estava situat al carrer nou de la vila de Blanes³.

En la segona nota hi ha un error en la data, que resulta fàcil de detectar i conseqüentment corregir. Es tracta que el notari Rovira no és del segle XVI sinó del XVII, i també sembla que la primera nota ha de ser anterior a la segona. Efectivament, al protocol de l'esmentat notari, corresponent a l'any 1696, hi trobem el testament del doctor en medicina Josep Oms.

Els cinc primers fulls foliats del llibre de visites estan en blanc. En el foli 6 comencen les anotacions.

En la plana esquerra s'hi van anotant les visites que realitzava el doctor i les quantitats que per elles li deu cada client. A la plana dreta corresponent hi consta el pagament de les quantitats que se li devien.

La partida que fa referència a cada client s'encapçala amb el nom i la professió del cap de família, i a continuació anota les visites que ha fet a ell o als components de la família. Especifica si les visites han estat nocturnes i en alguns casos fins i tot hi fa constar l'hora que va realitzar la visita. Al marge dret de la mateixa plana hi anota l'import de les visites, que acostuma a agrupar per sèries que corresponen a cada malaltia, i al final de la partida anota la quantitat total que se li deu.

Fa constar en alguns casos: «combrega» i en altres: «obiit». Aquestes anotacions de viàtic i defunció no són massa nombroses, cosa que permet suposar que en bona part dels casos es tracta de malalties no greus. Però sí que en trobem moltes que duren un nombre considerable de dies. En aquest llibre no fa constar el tipus de malaltia que tractava.

L'atenció del metge als seus malalts és constant, ja que veiem com en una malaltia que dura vuit o deu dies, i en el transcurs de la qual no

s'administra el viàtic ni acaba en defunció, el metge visita el malalt diàriament i molts dies dues vegades i alguns dies fins i tot tres vegades.

El preu de la visita era de quatre sous, quantitat bastant important atès el nombre de visites que feia diàriament. En canvi, la conducta anyal tenia un preu molt mòdic, ja que es mou entre 4, 5 o 6 pessetes, quantitat que fa constar així i amb el seu equivalent a lliures i sous. La pesseta equivalia a set sous i sis diners.

En alguns casos se celebra consulta amb altre doctor i aleshores els honoraris són més elevats.

Com ja he dit abans, a la plana dreta, i coincidint amb les respectives partides de la plana esquerra, hi figuren els pagaments de les quantitats acreditades. Aquests pagaments es fan unes vegades en diners i altres en espècie. I aquestes són les més variades que hom pugui imaginar. A més a més del que se li devia, també rebia algun present extraordinari, que fa constar. Com també anota en algunes partides «aquestes visites no les vull cobrar» o bé «no li cobro les visites extraordinàries», i altres consideracions per l'estil.

Com dèiem, les mercaderies que servien per al pagament dels treballs professionals eren molt diverses. En alguns casos fa constar el preu del producte, i estableix el còmput entre el deute i la cosa que rep. En altres casos només fa constar el material que rep o el servei que s'intercanvia.

La major part de les mercaderies que se li lliuren són productes del camp: blat, blat de moro, fesols, faves, cigrons, oli, vi, forcs de cebes, forcs d'alls, tabac, arròs, farina,...

En un cas fa constar que mitja càrrega de vi serveix per a pagar la conducta d'un any, de preu sis pessetes.

S'esmenten també altres productes alimentaris, com és la xocolata, i també una gallina o una polla.

En una població com Blanes no pot faltar-hi el peix. Hi ha clients que només paguen amb peix, altres alternen els productes. El més freqüent és el lluç; també trobem alguna aportació de pagell o de roger, com també en diverses ocasions un barrilet d'anxoves, distingint si retorna el barril buit. En altra ocasió rep quaranta-quatre sardines.

Un dels lliuraments de lluç porta la indicació del seu valor, que és un lluç de dues terceres un sou i sis diners; més o menys el preu d'un quilo de lluç equivalia al de dues visites mèdiques.

També rebia peces o materials de vestir, com és: unes mitges, unes sabates, un barret (val 2 lliures tres sous), tres canes de drap, indiana...

Un comerciant paga amb una peça de tela que valora en 25 pessetes. El doctor fa notar que n'ha comprada una altra de millor qualitat, a un altre comerciant, per 24 pessetes. Sembla ser que el comerciant que pagava les atencions mèdiques amb gèneres de la seva botiga volia que l'intercanvi li sortís favorable i adinerava més la seva mercaderia. El metge se'n dóna

compte i ho anota a la seva agenda. El que no sabem és si el tema es va discutir de paraula entre les dues parts interessades.

Se li paga també amb materials de construcció com són rajoles i guix.

Una part molt important dels honoraris mèdics és pagada amb prestacions personals. Així s'anoten jornals per fangar, cavar, sembrar, escatar, dallar, segar, llaurar, batre, alsar raïm, batre tapissots, arrencar llegums, fer cols, podar. En alguns treballs s'emptra animal propi del jornal·ler, com és batre faves amb el mul propi, tragar diverses càrregues amb burro o amb mul; realitzar diversos treballs del camp amb vaques, tragar llenya, (distingeix entre la llenya i el transport d'aquesta), tragar fems, palla, etc.

Tanmateix hi ha jornals d'arrencar llegums i de lligar garbes.

Hi consten igualment treballs domèstics, com són escombrar, fer bugades i cosir.

Hi ha clients que van tan endarrerits en la liquidació dels honoraris que encara li paguen les visites que devien al seu pare, i van quedant a deure les que els fa l'actual doctor.

En conjunt, el llibre que estem comentant ens dóna una visió molt humana d'alguns aspectes de la vida de la gent de Blanes a la segona meitat del segle XVIII, com també de l'activitat professional d'un dels membres de la família Oms, que tants metges va donar a la societat blanenca.

NOTES

1. E. Mirambell Belloc, «La Biblioteca mèdica de la família Oms de Blanes», a *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, t. LXXVIII, 1, Madrid, enero-junio 1975, pp. 93-110.

2. *Arxiu Històric Provincial de Girona*, «Protocol del notari de Blanes Llätzer Galí», de l'any 1684, núm. 213.

3. *Arxiu Històric Provincial de Girona*, «Protocol del notari de Blanes, Francisco Rovira i Salabert», de l'any 1696, núm. 229.